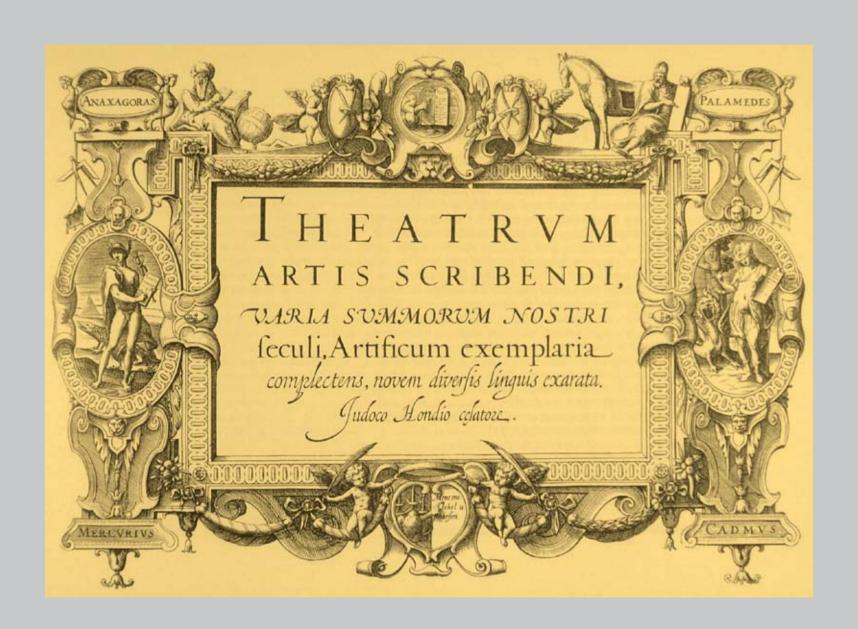
A Digital Edition of Jodocus Hondius's

Theatrum Artis Scribendi

of 1594 Digitally Photographed from the Facsimile of 1969

> This edition 2007 No copyright is claimed.

LECTORI SALVTEM.

Abes hic,amice Lector, veram scribendarum litterarum formam secundum normam & proportionem cujusque lingue, ex optimis duntaxat scriptoribus decerptam, habes inquam methodum scribendi optimam, qua cognita non minus eleganter, quam citissimè scribere queas; quod meo quidem judicio in hac arte maximè spectandum est. Quorsum enim tortuos illæ litterarum protractiones à quamplurimis usitatæ? (ita voco genus scripturæ, in quo unaqueque

littera non minus quam tribus, quatuor vel pluribus etiam ductibus (cribi potest) quorsum inquam illud characterum genus quod neque scribenti utile, neque cuiquam imitatu facile, nisi forte pictoris magis quam scriptoris officium præstare velit? Illudverò laudandum existimo, tales scribendi formulas juventuti præscribere, quæ ita sint elegantes, ut interim imitatori faciles, & festinati usui esse possint; Hoc est, ut littera aqua iustaque menfura & proportione constantes, ita connectentur, ut & legibiles & continuata lineamentoru deductione, quantum fieri potest, ducantur, Tortuosum enim illud genus quantum profit, ijs judicandum relinguo, qui dictata alicujus ex tempore calamo fequi opus habent. Ego quidem memini me, in schola expertum, ubi quamvis nonullis scribendi artifex viderer) præceptore meum, nobis a iquid dictitante, scribendo assegui non poteram. Vtilibus illis igitur feribendi formulis, affiduè discipulos à preceptoribus exercendos existimo, donec e ò provexerint, quoad per sese quavis ornate & citò scribere possint. Vbi hoc pacto puerorum manus expolite suerint, tum demum (fi exercitandi manus causa, tardum illud & tortuosum scribendi genus imitari libeat) illis concedatur, quod facillimè nulloque negotio poterint; atque ita facillanè perfectam scribendi artem consequentur. Si alij aliter sentiant, tantum ab est, ut ijs refragari velim, ut etiam manibus pedibusque in eorum sentetiam sim iturus: modò majorem elegantiam, legendi facilitatem usumque meliorem demonstrare possint. Verum ne arrogantius forte hoc à nobis dictum videatur, vel criamne videamur alieni laboris gloriam nobis vendicare, quasi hæc scribendi genera a nobis sint primum inventa, addimus unicuique exemplari scriptoris nomen, quem calando imitati fumus: ut ita debitus illis honor concedatur. Arque ita non eo hunc fumpfimus laborem, ut hoc nostro libello, cæteri omnes, qui antè nos fuerunt, vilescerent, sed ut juventutis duntaxat commodo optime consuleretur, quæ amplam illam librorum fupellectilem, hoc nostro enchiridio comprehensam (nam, uti diximus, ex optimis optima qua que selegimus) quovis lo corum secum aptè circumferre, & ad manum semper habere queat, idque minimo prætio. Hæc admonêre libuit, in studiosa juventutis gratiam.

Verum non videtur ab instituto alienum, præceptiunculas quasdam breves quidem, sed generales, in omni

scripturarum genere, juventuti præscribere: quibus omnia sua scripta melius certiusque formare queat. In primie igitur dicendum, quid fit Lineamentum, quid litterarum corpus.

REGVLA PRIMA.

Ineamentum vocamus lineam five pedem, ex quo corpus litterarum coftat, Corpus verò, id quod lineam nec fu-Le pernè nec infernè excedit, ut in littera n duo, in m tria lineamenta haberi perspicuitatis causa dicimus.

Lineamenti longitudo & crassitudo.

REGVLA SECVNDA.

Ineamenti longitudo, secudum genus litterarum dividitur; nam in Atticis litteris, quas vulgo Latinas vocamus, Lin Curfivis etiam, quas Italicas, in Rotundis, quas Romanas vulgus appellat, in dece partes fecari intelligimus, quarum uni parti Latitudo lineamenti semper respondet.

In Flandricis, Gallicis & Anglicanis litteris, lineamentum non absurde in septem partes dividetur.

In Quadratis, quas Textuales etiam dicimus, quinque partibus constat, Latitudo, ut supra, unius partis longitudini æquatur.

De Lineamentorum aqualitate.

REGVLATERTIA.

Ineamenta unius fint longitudinis, latitudinis, aqualiterque vel perpendiculariter scribantur in litteris Ani-Lcis, Rotundis, Quadratis, Flandricis, Gallicis & Angleis: vel alioqui æqualiter à perpédiculo recedant in Cursivis, in quibus rotundæ litteræ ut ø etiam pro ratione lineamenti inclinantur.

De continuando Lineamento. REGVLA QVARTA.

Ittera omnes continuata lineamentorum deductione, quantum fieri potest, ducantur; in Curfivis omnes, nisi quæ transversa linea traducendæ funt, ut f t.

De spatio inter Lineamenta relinquendo.

REGVLA QVINTA.

S Patium inter omnia Lineamenta æquale relinquatur, etiam quamvis ab una parte sint rotundæ, ut b d, &c. vel etiam ab utraque ut o.

De distantia inter litteras relinquenda. REGVLA SEXTA.

Vanta est distantia inter duo lineamenta unius litteræ n vel m: tanta sit litterarum omniuma se invicem.

Ab his tamen c e f g r t & v ad proximè sequentem dimidio minor, vel alioqui transversæ lineæ litterarum se se sequentibus adjungantur. Excipiuntur præterea retundæ litteræ à fronte & à tergo, que minori distantia seribuntur, utest a c d e g o q à fronte, à tergo b h o p.

De longitudine capitum & caudarum.

REGYLA SEPTIMA.

Estetiam regula quædam de longitudine capitum & caudarum litterarum, verùm quia in tanta scriptorum licentia minus, observatur quibusdam ineptavidebitur: Tamen quia veteribus scriptoribus usitata suit, atque etiamnùm à nonnullis maxime laudatur; hæc ab alijs nomta referemus. Lineamentorum longitudinem sequuntur capita & cauda. Hoc est, quanta est longitudo lineamenti, tanta sit & capitum & caudarum, itaque litteræ, quibus caput additur, ut b d h k l, atque etiam cui cauda, ut g p q tluorum lineamentorum longitudinem habent: quibus verò & caput & cauda, trium ut f s. Typographicæ litteræ minori longitudine gaudent.

De distantia linearum. REGYLA OCTAVA.

EXiam dictis apparet distantiam linearum hoc modo relinquendam, ut quamvis superne & inferne capita caudaque concurrant, ne tamen alia aliam attingat; ita distantia parum plus, quam duorum lineamétorum erit. Hac generalis regula est; Sed uti in longitudine capitum & caudarum diffinitum est, sic etiam hac hodie à scriptoribus non observatur, majori distantia utentes elegantia causa, ut dicunt: impressorum genus minori ponitur; sed loci & commodi causa, Haverò generales regulas sunt.

Sunt præterea nonnulla consideranda in unaquaque littera, scilicet sorma, elegantia, lamen & quædam alia, secundùm genus litterarum: verùm quia hæc partim in nostris formis passim ostendimus, atque etiam quod typographiam magis quam scripturam respiciant, de industria omitimus, ne fortè nasuti nimis videamur. Iuventuti, quæ jam diximus, sufficient; Si quis plura requirat, is suo studio facilè reliqua notabit.

1. Hondius.

Constituimus, amice Lector (favente Deo) post hac alia quædam exemplaria elegantioris scripturæ, ex præstantissimis quibusque scriptoribus nostræ ætatis, in lucem dare, vehementer interim eos rogantes, quibus noster hic labor, non displicebit, ut (missis ad nos eorum scriptis, quos hanc latt-dem mereri existimaverint) adjuvare nostrú hunc conatum nó graventur, in studiosorum gratiam.

A l'exaltation de l'Escripture.

SIl' Erudition merite loz & gloire,

Des hommes qui iadiz en furent enrichis,
Si la vivacité de ces sept Sages diets,
A devancé le temps de la ferme memoire.
Si le belart encor d'un Apelle il fault croire,
D'un Zeuxe & Pharrase par leurs traicts exquis,
Et tant d'autres qui ont loz immortel acquis,
Pour avoir sceu tracer, maintichose notoire.
Pour la posterité Sages ny Erudits,
Ne seroyent en estime pour leurs vis Esprits,
Sil'Escript n'eut graué, pour memoire leur Zele.
Et ce qu'un Peintre expert peult peindre en un tableam
La Plume en ferme main ne vault ell' le pinceau
En sormant une lettre excellente es belle?

Pour guid' Espoir.

S.Henrix.

